

BO'LAJAK TEXNOLOGIK TA'LIM YO'NALISHI TALABALARINI XALQARO BAHOLASH TIZIMINI TA'LIM JARAYONIGA TATBIQ ETISH TEXNOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH

Rajabova Dilfuza Abdumajitovna
Nizomiy nomidagi TDPU o'qituvchisi
Raximjonova Zarinaxon Farxod qizi
Baxriddinova Sevinch Ulug'bek qizi
Nizomiy nomidagi TDPU 3-kurs talabasi

Аннотация

Maqolada kredit-modul tizimining mazmuni va mohiyati hamda oliy ta'limda kredit-modul tizimini joriy etish uchun zarur bo'lgan metodik shart-sharoitlar haqida ma'lumotlar yoritilgan.

Калит so'zlar: kredit-modul tizimi, kredit tizimi, ta'lim, ECTS kreditlar, o'quv reja, modulli o'qitish, baholash mezonlari, xalqaro.

Аннотация

В статье освещены содержание и сущность кредитно-модульной системы, а также методические условия, необходимые для внедрения кредитно-модульной системы в высшем образовании.

Ключевые слова: кредитно-модульная система, кредитная система, образование, ECTS кредиты, учебный план, модульное обучение, критерии оценки, международный.

Annotation

The article highlights the content and essence of the credit-modular system, as well as the methodological conditions necessary for the introduction of the credit-modular system in higher education.

Key words: credit-modular system, credit system, education, ECTS credits, curriculum, modular training, evaluation criteria, international.

Respublikamizda so'ngi yillarda bo'ljak texnologiya o'qituvchilarining kreativligini rivojlantirish talablarga javob beradigan, mustaqil va erkin fikrlaydigan, raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashning me'yoriy asoslari yaratilmoqda. Texnologiya fani o'qituvchilarining zamonaviy ta'lim texnologiyalarining mohiyatidan xabardorliklari, ulardan ta'lim jarayonida samarali foydalana olishlari hamda darslarni puxta loyihalashtirishlari muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy ta'lim va innovatsion texnologiyalar sohasida ilg'or xorijiy tajribalar: modulli – kredit tizimi, blended learning (aralash o'qitish) cays –study (keys-stadi),

masofali o'qitish, mahorat darslari, vebinar, evristik metodlar va boshqalar. Zamonaviy ta'limda tyutorlik, supervizorlik va moderatorlik faoliyati.

«Modulli o'qitish» termini xalqaro tushuncha modul bilan bog'liq bo'lib, uning bitta ma'nosi - faoliyat ko'rsata oladigan o'zaro chambarchas bog'liq elementlaridan iborat bo'lgan tugunni bildiradi. Bu ma'noda u, modulli o'qitishning asosiy vositasi sifatida, tugallangan informatsiya bloki sifatida tushuniladi.

«Modul» lotincha so'z bo'lib, «qism» yoki «bo'lak» («blok») degan ma'noni bildiradi. Bu tarkibiy bo'laklar, ya'ni modullar eng kichik bo'laklardan hamda ularning turli miqdordagi to'plamlaridan iborat bo'ladi.

Modul bu o'quv materialining mantiqan tugallangan birligi bo'lib, o'quv fanining bir yoki bir necha fundamental tushunchalarini o'rganishga qaratilgandir.

Modulli o'qitishda, o'quv dasturlarini to'la, qisqartirilgan va chuqurlashtirilgan tabaqalash orqali, o'qitishni tabaqalash imkoniyati yaratiladi. Ya'ni o'qitishni individuallashtirish mumkin bo'ladi.

Modulli o'qitish - o'qitishning istiqbolli tizimlaridan biri hisoblanadi. Chunki u talabalarning bilim imkoniyatlarini va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish tizimiga eng yaxshi moslashgandir [20].

Kredit-modul tizimini joriy etishda, avvalo OTM da o'qituvchilar ko'nikmasini, bilimini shakllantirishga e'tibor qaratish kerak bo'ladi. O'quv materiallari, o'quv muassasasi moddiy-texnik bazasini mustaxkamlash, talabalarning mustaqil o'qish madaniyatini shakllantirish, ularning u yoki bu yangilikni qabul qilishi darajasi ham g'oyatda muhimdir. Kredit tizimining ahamiyati shundaki, akademik dasturlar mehnat bozori talablariga mos holda tuziladi. O'quv rejadagi fanlarning 50 foizi tanlov fani bo'lib, o'quv jarayoniga axborotiy tizimlar joriy etiladi. Shu sabab zarur axborotni mustaqil topadigan, unga ishlov berib, tahlil qiladigan va undan samarali foydalanadigan mutaxassislarni shakllantirishda o'qitishning kredit tizimini keng tatbiq etish lozim.

«Kredit» atamasi (ECTS - credit) – sinovdan o'tdi, ma'lum bir kursni o'quv yurtida o'tganligi haqidagi guvohnoma ma'nosini anglatadi.

Kredit – shartli sinov birligi bo'lib, talabaning o'quv fanining ma'lum bir qismini o'tganligi haqidagi ma'lumot beradi. Har bir o'quv faniga ma'lum miqdordagi kredit

b
i
r
l
i
k
l
a
r

STEM ta'limi bugungi jamiyatda eng dolzarb bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish uchun bolalarni jalb qilish uchun mo'ljallangan umumiy ta'lim tizimi uchun uzoq vaqt davomida yangilanishidir. "STEAM" tushunchasi AQSh da 20-asrning oxirida, mamlakatning yuqori texnologiyali kompaniyalari ma'lum fan sohalarida yuqori malakali mutaxassislarining keskin tanqisligini tan olishga majbur bo'lgan paytda paydo bo'lgan [3]. Turli texnologiyalarning tez rivojlanish evolyusiyani ko'pchilikni muammoning yechimini izlashga majbur qildi va 90-yillarda AQShning Milliy Ta'lim Ilmiy Fondi P.Faletra yig'ilishida NSF direktori R.Koluell ko'magida qisqartma taklif qilingan bo'lib va keyinchalik qabul qilindi.

STEM ta'limi texnologiyasi maktab o'quvchilarini yangicha o'qitish metodikasi bo'lib, an'anaviy o'qitish metodikasidan farqli metodika hisoblanadi. U o'quvchilarni bir vaqtning o'zida to'rtta – fan texnologiya, muhandislik, tasviriy san'at, matematika bo'yicha o'qitishga mo'ljallangan. STEM fan bo'yicha emas, balki mavzular bo'yicha integratsiyalashgan o'qitish tizimidir. STEM ta'limi amaliy mashg'ulotlar yordamida ilmiy-texnik bilimlarni real hayotda qo'llash tushuniladi.

PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study — xalqaro o'qish savodxonligini o'rganishdagi yuksalish) — bu turli mamlakatlarda boshlang'ich sinfda tahsil oluvchi o'quvchi yoshlarning matnni o'qish va tushunish darajalari sifatini baholab beruvchi xalqaro baholash tizimidir. Ta'lim yutuqlarini baholash xalqaro assotsiatsiyasi butun dunyo bo'ylab ta'limni baholash, tushunish va yaxshilash bo'yicha ish olib boradigan milliy tadqiqot institutlari, tadqiqot agentliklari, olimlar va tahlilchilarning xalqaro hamkoridir.

Kredit texnologiyasi bo'yicha talabalar bilimini baholash metodikasi

O'quv jarayoni kredit texnologiyasi asosida tashkil etilganida, aksariyat hollarda 4 balli baholar shkalasini qo'llab, 100 foiz baholash tizimi ishlatiladi.

Masalan: A-4 b; V-3,5 b; S-3 b; D -2,5; Ye-2 b; F- 1,5 b; F-1 b.

100 foizli baholash tizimi quyidagicha taqsimlanishi mumkin: mashg'ulotlarsha qatnashishi – 5%, joriy testlash – 30%, odatda 3 marta 10% dan; mustaqil ishlarni bajarish – 15%, o'rtacha 3 marta 5% dan; laboratoriya ishlarini bajarish – 10%, kurs loyihasi (ishi)ni bajarish -10%; yakuniy imtihon -30%.

Baholash mezonlari

Baholar ta'rifi	Shartli belgisi	O'zlashtirish %	Baholash mezonlari	Tayyorgarlik darajasi
A'lo	A	90-100	Bilimlarni umumlashtiradi va baholaydi, tahlil etadi, tushunadi, biladi	4-daraja ijod darajasi
Juda yaxshi	V	80-90 tahlili	Tahlil etadi, qo'llaydi, tushunadi, biladi	3-darajasi ko'nikma, malaka

				va darajasi (avtomatik)
Yaxshi	S	70-80 qo'llash	Qo'llaydi, tushunadi, biladi	3-darajasi qo'nikma va malaka darajasi
Qoniqarli	D	tushunish	Tushunadi, biladi	2-daraja qayta tiklash darajasi
Yetarli	Ye	50-60 bilish	Biladi	1-darajasi tasavvur etish darajasi
Yetarli emas, qo'shimcha yana ishlash talab qilinadi	FY	40-50	Yomon biladi	0-darajasi yomon tasavvur etadi
Yetarli emas, qo'shimcha yana juda ham qo'p ishlash talab qilinadi	F	40 kam	Umuman bilmaydi	0-darajasi umuman tasavvur etmaydi

O'quv fani materialining 90-100% o'zlashtirishi "a'lo" bahoga to'g'ri keladi. Bu tayyorgarlikni 4-darajasiga tenglashtiriladi va "ijod darajasi" deb belgilaydi.

O'quv fani dasturi kamida 50% o'zlashtirilganida "yetarli" bahosi qo'yiladi, bu o'zlashtirishning tasavvur darajasi" deb belgilanadi. O'quv fanining 40 % dan kam o'zlashtirishi, tayyorgarlikning 0-darajasi, ya'ni "umuman tasavvur etmaydi" deb hisoblanadi.

Respublikamiz oliy ta'lim tizimida kredit-modulli ta'limni joriy etish orqali talabalar modul dasturlari yordamida mustaqil ishlashga asoslangan o'quv-bilish faoliyatini tashkil etish, talabani har bir komponent bo'yicha to'liq o'zlashtirishga erishish, ta'lim samaradorligini ta'minlashdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi (O'z.Res. Prezidentining 2019 yil 8 oktabrdagi PF-5847-son Farmoni
2. Ishmuhammedov R. Ta'limda innovasiya. – Toshkent:«Fan», 2010.
3. Avliyoqulov N.X. Pedagogik texnologiyalar. T.2009
4. Xodjayev B.X., Choriyev A., Saliyeva Z.T. Pedagogik tadqiqotlar metodologiyasi. Darslik. – T.: IQTISODIYOT DUNYOSI, 2018.
5. Жураев А.Р. Метод эффективного использования технических средств обучения в организации учебного процесса в направлении «технологическое образование». Научно-методический журнал «Вестник науки и образования». Москва, 2020- г. № 19 (97). Часть 2. С 38 – 41.
6. D.A.Rajabova, M.T.Mirzamaxmudova Ta'limni raqamlashtirish jarayonida bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining kreativligini rivojlantirish omillari . "Zamonaviy uzluksiz ta'lim sifatini oshirish:innovatsiya va istiqbollari" xalqaro konferensiya.T.:2023 yil. 121-123-betlar.